

11. april 2025

J. nr. 22/10264

Referat fra møde i Grønt Dialogforum den 19. marts 2025

MPK = Center for Miljø, Plan og Kultur
NMPU = Natur-, Miljø- og Planudvalget

Deltog: Helle Munk Ravnborg (NMPU), Karen Lynn Jacobsen (NMPU), Michael Stoltze (Danmarks Naturfredningsforening Bornholm), Jens Christensen (Dansk Ornitologisk Forening), Mogens Elleby (Danmarks Jægerforbund), Rasmus Brunke (Bornholms Landbrug & Fødevarer), John Jespersen (Bornholms Miljø- og Energiforening), Henning Berg (Bornholmske Borgerforeningers Samvirke), Mads Wolff (Bornholmske Borgerforeningers Samvirke), Jens Berthold (Bornholms Museum), John Orbitt (Foreningen Bornholm), Tina Wester Dam (BEOF), Palle Knudsen (Bornholms Vandråd), Jonatan Vævest (Hedeselskabet), Klaus Hansen Pedersen (LAG Bornholm), Anette Petersen (konsulent for LAG-Bornholm), Erik Thorsen (Danmarks Sportsfiskerforbund), Søren Friese (Naturstyrelsen), Bjarke Borup (Vandpleje Bornholm), Simon Lambrecht (Destination Bornholm), Kristian Pihl (Staben (Udvikling)), Jens Hansen (MPK), Ole Holm Pedersen (MPK), Andreas Lund Povlsen (MPK), Patrick Steinlein (MPK), Linda Matzen (MPK) og Katrine Høst (MPK).

Deltog ikke: Søren Schow (NMPU), Christa Lodahl (Business Center Bornholm), Simon C. F. Wæhrens (Skovdyrkerne), Jesper Preuss Justesen (BOFA) samt Friluftsrådet Bornholm.

Referent: Katrine Høst (MPK)

1. Godkendelse af dagsorden

Dagsorden godkendt uden bemærkninger.
Kort præsentation bordet rundt.

2. Kort status på arbejdet med Grøn Trepert, v. Center for Miljø, Plan og Kultur

Linda Matzen (MPK) orienterede om arbejdet i den grønne trepart, som er startet op. Der er afholdt to møder i den lokale trepart. Stemningen er god og konstruktiv, selv om der ikke er nogen midler til Bornholms arbejde med dette. Vi har fået lavet en fælles postkasse trepert@brk.dk, hvor igennem alle kan indsende forslag.

Michael Stoltze (DN) supplerede: Vi er kommet godt fra start. Der er en god ånd. Det er samarbejde frem for forhandling. På landsplan er der afsat en stor økonomisk ramme til arbejdet. Økonomien til arbejdet lokalt er

dog næsten ingenting. Aftalen er historisk – det bedste vi kan gøre er at komme med et godt input fra Bornholm. Så må vi se, om der kommer midler til at realisere indsatserne.

Rasmus Brunke (BLF) supplerede: Ser i første omgang opgaven til at handle om at finde nogle områder, som er relevante at tage med. Ser gerne at landmænd selv kommer med nogle forslag, ligesom DN har gjort, om arealer, som det kan være godt at få taget ud. Så må vi se, om der kommer midler til det.

Søren Friese supplerede: Ser sig selv som embedsmanden i den lokale trepart. Kan bekræfte, at der ikke er nogen krav til reduktion af kvælstofudledningen fra Bornholm, og at vi ikke har ret meget tørvejord på Bornholm og derfor ingen af den type indsats, som der er fokus på. På Bornholm handler det derfor mest om natur, skovrejsning og grundvand i første omgang. Novofonden har sat en masse penge af – vi skal se i den retning.

Michael Stoltze (DN): Vil gerne have så meget åbenhed og offentlighed som muligt i den her proces. I den lokale trepart er der snakket om et større offentligt møde, hvor offentligheden også inviteres. Håber at kunne planlægge det.

Helle M. Ravnborg (NMPU):

Kunne fortælle, at hun, i stedet for Jakob Trøst, som var optaget, deltog i et møde med de 23 trepart. Det var interessant at høre, hvordan man går til arbejdet, og hvordan man prioriterer de andre steder. Hvem rykker først – hvad melder man ind.

Ministeren for Grønt Trepert var med til mødet. Helle fremhævede, at det er både godt og skidt, at vi ikke har nogle indsatskrav for Bornholm. Det er svært at vide, hvordan vi skal gå til opgaven. Ministeren udtrykte, at han gerne vil komme på besøg på Bornholm. Indholdsmæssigt sagde han, at man hele tiden arbejder på at revidere indsatsbehovene. Der vil blive meldt nye indsatsbehov ud på baggrund af 2022- og 2023-data i stedet for 2021-data. Man sigter mod en forventet ny kvælstofregulering fra 2027. Man forventer en ny landbrugsstøtteordning fra 2027, hvor man forventer at reducere arealstøtten og overgå til en mere målrettet støtte. Og også i 2027 forventer man at have en arealfond klar.

Der blev gjort noget ud af at sige, at det er vigtigt, at man læner sig ind i forhandlingerne – men man skal ikke forvente, at der kommer nogen og eksproprierer. Så man skal ikke vente på det.

I ministeriet har man oprettet et kommunekontor, som vi er meget velkomne til at række ud til, hvis vi har behov for det.

Opsamling:

Vi sender mailadressen til vores trepart-postkasse med referatet. Vi sender også linket til platformen MARS, hvor man kan se lidt på arealerne.

3. Indlæg fra Danmarks Jægerforbund om Grøn Trepert

Mogens Elleby, Danmarks Jægerforbund på Bornholm, præsenterede nogle inputs til den lokale trepart fra Danmarks Jægerforbund.

Danmarks Jægerforbunds interesse i trepart-arbejdet hænger sammen med en stor interesse for naturen. Jægerforbundet har den største interesse i en natur, som er i balance og med størst mulig mangfoldighed. Hermed sikres også muligheder for bæredygtig jagt.

Jægerforbundet støtter målsætningen om at øge skovarealet i Danmark. Skovrejsning understøtter klima, biodiversitet og grundvand. Der bør prioriteres hjemmehørende arter i videst muligt omfang, da der er en større mangfoldighed knyttet til hjemmehørende træarter.

Jægerforbundet gør opmærksom på, at skovrejsning bør ske med opmærksomhed på agerlandets fugle.

Jægerforbundet støtter udtagning af lavbundsarealer under forudsætning af, at det sker med respekt og med inddragelse af lokale interessenter, herunder lodsejere, jægere og fiskere m.fl. Jægerforbundet mener, at det er vigtigt at udtage arealer over hele øen – hellere flere mindre arealer fordelt rundt på øen end kun enkelte store arealer. Jægerforbundet mener, at det er vigtigt med flere lodsejere og anbefaler derfor, at lodsejere beholder arealerne. Mange lodsejere har allerede etableret natur på deres ejendomme som led i vildtpleje.

Jægerforbundet anbefaler genetablering af vådområder og etablering af minivådområder.

Spredningskorridorer er vigtige. Særligt ådale og gerne bræmmer langs disse. Levende hegn har også stor betydning. Vildstriber og insektvolde er også godt.

Jægerforbundet har fokus på vildtets frie bevægelighed. Holdningen er, at vildtet skal have størst mulig fri bevægelighed. Jægerforbundet ønsker derfor så få hegn som muligt, samt at man undgår permanente hegn efter nyplantninger mm. og at gamle hegn fjernes.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Takkede for oplægget og opfordrede andre til også at komme med input til den lokale trepart.

Rasmus Brunke (BLF): Vi har meget af det, som Mogens Elleby redegjorde for, med inde over i de drøftelser, der foregår i den lokale trepart.

Michael Stoltze (DN): Har mødtes med de grønne foreninger, da DN repræsenterer de grønne organisationer i den lokale trepart. Det er godt, at Danmarks Jægerforbund kommer med sådan en klar udmelding. På mange områder har man samme interesser. Man har forskellige holdninger til det med hegn men er ellers meget enige. Er også enige i den lokale trepart om, at der både skal være fokus på store og små områder.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Novo har som nævnt tidligere en fond, som gerne vil have store projekter. Måske man kan kombinere det. Måske kan der være en kreativ opgave i at samle nogle af de mindre projekter til et større samlet initiativ. F.eks. kunne det være at samle projekter omkring ådalene, eller de levende hegn, så man får et samlet projekt, som består af mange små projekter.

Jens Christensen (DOF): Det er der meget rigtigt i. Disse tanker, der er nu om at skabe store sammenhængende naturområder, er rigtigt tænkt. Men her på Bornholm har vi ikke de store sammenhængende naturområder. Vi har en småskala-mosaikstruktur. Det gælder om at samle nogle af de små perler og binde dem sammen i større sammenhænge.

Michael Stoltze (DN): Novofonden skal ikke ind at være ejere, men de kan facilitere f.eks. at der tinglyses bestemmelser om natur. Vi har en grøn bølge, som ikke hænger helt sammen, men kan vi få den til at hænge mere sammen, så har vi faktisk noget, der kan matche de jyske ådale.

Se også vedlagte oplæg

4. Orientering om arbejdet med aftaler og påbud om sikring af BNBO'er, v. Center for Miljø, Plan og Kultur

Jens Hansen fra kommunens afdeling for miljø orienterede om arbejdet med BNBO'er (boringsnære beskyttelsesområder).

Jens Hansen har de sidste fem år haft fornøjelsen af at arbejde med BNBO. Her må man ikke bruge pesticider, hvis det udgør en risiko for grundvandet.

Grundvandet er meget dynamisk. BNBO'er er placeret, hvor der er en risiko for forurening af grundvandet. Miljøstyrelsen har bestemt, at sårbare områder omkring borer og skal friholdes for risiko for pesticider. Miljøstyrelsen udpegede 83 BNBO'er på Bornholm.

Det første kommunen skulle var at udarbejde en risikovurdering. I vurderingen indgik arealanvendelse og sårbarhed. Hvis arealanvendelsen f.eks. var fredskov blev det konkluderet, at der ikke var nogen erhvervsmæssig anvendelse af pesticider, og så var risikovurderingen for det område færdig. I forhold til sårbarhed, så kunne vurderingen være, at grundvandet var velbeskyttet af lag i jorden, eller at boringen ikke var vigtig for vandforsyning. I så fald kunne området indberettes som 'indsats ikke nødvendig'. I modsat fald kunne der være tale om et sårbart område, hvor en der skal laves en indsats.

Resultatet af risikovurderingen var, at der var 36 BNBO'er, hvor en indsats var nødvendig. Nogle af dem med 2-3 ejere pr. BNBO.

Herefter igangsatte Miljøstyrelsen en proces med to faser: I fase 1 skulle der forsøges indgået frivillige aftaler. Fase 2 blev ikke beskrevet, hvad den indebar.

Arbejdet gik derfor i gang. Jens Hansen kontaktede vandværker og lodsejere. Man kunne hurtigt blive enige om, hvad der skulle gøres hvor, men når der skulle snakkes erstatninger, var det sværere. Folk fra Bornholms Landbrug & Fødevarer kom med og kunne beregne værdien af jord og kompensationer. Også afgørelser fra overtaksationskommissionen bidrog til dette.

Senere meldte Miljøstyrelsen ud, at fase 2 ville bestå af, at der skal gives påbud.

Status pr. 19. marts 2025 er, at ud af de 83 BNBO'er på Bornholm, er de 82 1/3 afsluttede – enten ved, at en indsats ikke har været nødvendig, eller ved at der er indgået aftaler med lodsejerne. Der mangler kun aftaler med to lodsejere i det ene BNBO. De kan ikke blive enige og får derfor påbud. De sidste sager afsluttes derfor den 26. marts 2025 med påbud.

En sidegevinst af arbejdet med aftaler i BNBO'erne er, at arealerne ofte bliver taget ud af dyrkning, hvilket kan have flere positive effekter.

Det videre arbejde vil bestå af, at der kommer nye BNBO'er til, at der også arbejdes med indsatsplaner, samt at grundvand indgår i arbejdet i grøn trepart.

Linda Matzen (MPK): Ros til dette arbejde – der er ikke nogen kommuner, som er kommet helt i mål, og nogen er knap nok gået i gang, så det er rigtig godt – både af kommunen, landmændene og vandværkerne.

Se også vedlagte oplæg

5. Vandpleje Bornholm – fortæller om deres arbejde og kommende projekter

Bjarke Borup fra Vandpleje Bornholm fortalte om vandpleje Bornholms arbejde og kommende projekter. Han startede med at fremvise en helt ny film, som foreningen har fået lavet (filmen kan ses i vedlagte oplæg).

Vandpleje Bornholm arbejder på flere fronter. De oplever, at mange frivillige gerne vil ud at hjælpe. Det administrative er der ikke så mange, der gerne vil, så det tager Bjarke sig primært af.

Foreningen har foretaget flere besigtigelser af vandløb, hvis de starter ude ved kysten og går op langs vandløbet ca. 10 km. Undervejs har de set på, hvad er der af problemer i vandløbet, og hvad kan der gøres ved det. De har fundet ud af, at der er mange spærringer. Der må gerne ligge grene og stammer mm., men de må ikke udgøre spærringer for havørreden. De oplever, at fisken går op, men så falder vandstanden, og de

steder, hvor vandet må grave sig uden om en spærring, når fisken ikke med ud – og når det så tørrer ud længere oppe i vandløbet, kan fisken gå til.

Andre steder kan der laves forbedringer i form af brinksikring og udlægning af gydegrus mm. Vandpleje Bornholm har søgt fondsmidler og søger tilladelse fra kommunen og håber at kunne komme i gang i september.

Vandløbene her på Bornholm er anderledes end andre steder i landet. Har ikke noget afvandingsproblem, idet vandløbene har hældning. Men der ses mange steder problemer med, at der kommer masser af sand og andet ud i åerne, typisk fra markdræn. De vestvendte åer har den største sandvandring. Der er ingen variation, ingen skjulesten, ingenting. For at forbedre forholdene kunne man her lave et sandfang, hvorved man får sandet til at lægge sig i et 'hul', og så fjerner man sandet en til to gange om året. Bjarke tænkte, at det var en god idé at skrive ansøgninger om tilladelse til dette, men de fleste bornholmske vandløb er ikke offentlige men private. Det vil sige, at det er de private, som så skal betale for tømningen af sandfanget. Bjarke har søgt fonde til projekter med tømning i to år. Men hvis der ikke er penge til at fortsætte tømningen, skal vandløbene i princippet retableres efterfølgende. Har derfor droppet ansøgningerne lige nu.

Der er god økonomi i lystfiskerturister.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Tænker, at der må være noget viden om disse vandløb, som også kan bruges i trepartsarbejdet. Opfordrer til at indsende denne viden til den lokale trepart.

Michael Stoltze: Det er rigtig godt arbejde. Hvis vi får lavet meget natur inde på Midtbornholm og tilbageholdt noget vand her, kan vi måske på lang sigt få en mere stabil vandføring og undgå sommerudtørring i vandløbene.

Bjarke Borup (Vandpleje Bornholm): Vandpleje Bornholm arbejder også på et lille projekt om at prøve at lukke vand fra en boring ud i Læsåen og se, hvad det betyder for ørreden. Det, der sker nu, er, at store nedbørsmængder og afstrømning gør, at vandløbene bliver bredere. Og når der så i perioder er mindre vand, ligger de gode gydebanker ude i vandløbets sider og er sværere tilgængelige for ørreden.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Det lyder til, at det at holde på vandet oppe i landskabet kan gavne også i forhold til at reducere de store skyl i vandløbene.

Se også vedlagte oplæg.

6. Orientering om trailcenteret, v. Center for Miljø, Plan og Kultur

Andreas Lund Povlsen fra kommunens afdeling for natur orienterede om åbning af trailcenteret på lørdag den 22. marts 2025. Der bliver talt om muligheden for at prøve og se nogle af de aktiviteter, som centeret giver mulighed for.

Det er blevet et meget flot og atypisk byggeri med mange fine detaljer. Det er bl.a. hævet over jorden og sat sammen med træ søm. Byggepladsen er næsten urørt, hvilket er ret imponerende.

De første tanker om et trailcenter kom i 2017, så det har været en lang proces. Naturstyrelsen lægger areal til. Kommunen har stået for styringen. Det er finansieret af fonde og kommunen. Herudover har Nordeafonden også støttet med midler til formidling. Formidlingen skal også pege ud til andre steder på Bornholm.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Kan det bookes?

Andreas Lund Povlsen (MPK): Nej. Det er åbent for alle. Hvis man vil lave et større arrangement, skal man kontakte Naturstyrelsen og sikre sig, at det er i overensstemmelse med Naturstyrelsens regler.

7. Bornholm som muligt biosfæreområde - status og nyt fra LAG-Bornholm.

Klaus Hansen Petersen (LAG Bornholm) orienterede om, at LAG Bornholm nu har igangsat arbejdet med en forundersøgelse i forhold til Bornholm som muligt biosfæreområde. Forprojektet skal afklare, om der er mulighed for at realisere et projekt og lægge en ansøgning ind til Unesco. LAG Bornholm har hyret en specialist – Anette Petersen fra GEON. Hun har tidligere lavet forprojekt og ansøgning for Biosfæreområde Møn og har derfor kompetencer til dette arbejde.

Anette Petersen overtog herefter ordet og fortalte lidt om, hvad biosfæreområder er. Biosfæreområder - handler om mennesker, er skabt af mennesker og er for mennesker. Biosfæreområde er noget at organisere sig omkring. Biosfæreområder forbinder mennesker – der er i dag mere end 700 biosfæreområder i verden. De forbinder kultur, natur og økonomi. Mennesket er en del af biosfæreområderne.

Det, man skal arbejde med i biosfæreområderne, er løsninger – på globale og lokale problemer. Det er en måde at leve på - ikke kun en måde at beskytte på. Mennesker skaber også natur ved den måde, vi som mennesker benytter naturen.

Har erfaring med, at det som udgør en stor knast, når man skal formidle biosfæreområder, og som kan være svært at forstå, er zoneinddelingen af et biosfæreområde. Det består af et kerneområde, som er beskyttet med henblik på naturbeskyttelse. Her kan der ikke være drift. Uden om dette ligger der ideelt set et bufferområde, som udgør en buffer mellem kerneområdet og det liv, som leves uden for. Bufferområdet er også beskyttet men ikke i lige så høj grad som kerneområdet. Uden om dette igen er udviklingsområdet, hvor vi har udvikling og aktivitet.

Når arbejdet med at afsøge muligheder for at tilvejebringe disse arealer på Bornholm skal laves, starter man med at kigge på den naturbeskyttelse, vi har i forvejen. Det kan være fredninger, Natura 2000-områder, tinglysninger mm. Baseret på den lovgivning og de udpegninger, vi har, laver man så et oplæg/skitse til, hvordan det kan se ud på Bornholm.

Anette viste et kort over, hvordan det ser ud på Møn, hvor udpegningerne har karakter af mosaikudpegninger. Det er ikke alle steder, det passer at have bufferzoner omkring kerneområder. Det er en vigtig forståelse, at man ikke kommer og tegner nye streger.

Klaus Hansen Petersen (LAG Bornholm): Det, der er igangsat, munder ud i en rapport, som kan præsenteres først i det nye år og forhåbentlig komme til en politisk beslutning i kommunalbestyrelsen. Herved kan det afklares, om det er noget, vi ønsker at gå videre med.

LAG'en har lavet en underside om biosfære-projektet på deres hjemmeside ([Forundersøgelse om Biosfære Bornholm | LAG Bornholm](#)) Tilgangen er, at det er en bottom-up-proces. Det er kun en forundersøgelse, der er sat i gang.

LAG'en har et ønske om at Grønt Dialogforum kan udgøre en følgegruppe, og at det biosfære kan komme på dagsordenen til hvert møde i Grønt Dialogforum i den kommende tid.

Hvordan kan man sælge idéen til private lodsejere - hvad biosfære kan gøre for at samle identitet, skabe bosætning, tiltrække arbejdspladser mm. Det er noget, som skal forklares mange gange. Zoneinddelingen er et krav, når vi søger – det er noget, vi skal forholde os til. Som Anette også har sagt, så er det ikke en udpegning, som har sit eget liv. Den baseres på det, vi i forvejen er forpligtet på i forhold til eksisterende lovgivning. Der kommer ikke nogen ny beskyttelse.

Der, hvor der er en beskyttelse, som opfylder de krav, der er, så kan det udgøre et kerneområde. De restriktioner, der er der i forvejen, definerer, om det kan være det ene eller det andet.

Der er ikke nogen grænser for størrelsen på et biosfæreområde, men der skal ligesom være et økosystem. Men økosystemer kan have mange forskellige størrelser.

Michael Stoltze (DN): Synes det er spændende og støtter en forundersøgelse. En del andre øer er med som biosfæreområder. Vi har visioner for Bornholm som en grøn ø. Det passer fint med disse tanker.

Mogens Elleby (Danmarks Jægerforbund): Hvad må man i kerneområder?

Anette Petersen: Ikke ret meget. Hvis man må gå på jagt eller fiske i et område, som det er i dag, så kommer det ikke ind i et kerneområde. Der er ikke flere gradueringer i et kerneområde.

Mads Wolff (Bornholmske Borgerforeningers Samvirke): Biosfæreområder lægger ikke ekstra restriktioner på – der er ingen myndighed. Det, man må gøre i dag, må man også fortsætte med.

Jens Christensen (DOF): Hvor stor indflydelse har biosfære haft på kommuneplanen på Møn?

Anette Petersen: Ved det ikke – men ved, at Vordingborg Kommune har ønsket at udvide biosfæreområdet til hele kommunen.

Bjarke Borup (Vandpleje Bornholm): Hvad kan biosfære gøre for Vandpleje Bornholm – eller omvendt?

Anette Petersen: Det der er interessant, er det, der kan ske i udviklingszonerne. Biosfære kan være løftestang for projekter, som kan understøtte biosfæretankegangen om, at vi kan leve i overensstemmelse med naturgrundlaget.

Michael Stoltze (DN): Ser helst, at biosfæreområdet bliver for hele Bornholm. Ser, at det giver bedst mening. Forstår det, som at man bygger på det eksisterende og så ser på, om det kan blive biosfæreområde.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Natura 2000-områder og § 3-områder, som vi arbejder med i kommunen, kan spille ind. Og også trepartsarbejdet.

Erik Thorsen (Danmarks Sportsfiskerforbund): Er der noget som helst, der bliver anderledes? Eller er det et klistermærke, vi kan smykke os med til en høj pris? Kan det svare sig, eller bruger vi penge på noget, som vi har i forvejen?

Anette Petersen: Biosfære er et brand for en destination – det tiltrækker turister.

Mads Wolff (Bornholmske Borgerforeningers Samvirke): Biosfære er mange ting. Først og fremmest et modelområde for bæredygtig udvikling. Det, som det handler om, er at skabe en ny og bedre balance mellem mennesker og natur. Der er en relationsforandring i det. I biosfæreområder ser man på, hvad man kan i de områder, der ikke er beskyttet. Hvad er det for en udvikling, vi ønsker her? Man får en ramme for at lave fælles strategier og aftaler. Kan være med til at lave en ramme for lokal forankring om, hvad der er vigtigt og på spil her.

Rasmus Brunke (BLF): Har svært ved at se logikken i det her og synes, det er meget abstrakt. Glæder sig til at se, hvad kommunalbestyrelsen siger til det.

Mads Wolff (Bornholmske Borgerforeningers Samvirke): Hvis man bruger det til at skabe udvikling på frivillig vis, kan det være godt givet ud. Det tager tid. Vi skal være tålmodige. Det handler om mennesker og den måde, vi lever på og producerer på.

Tina Wester Dam (BEOF): Hvordan skal det initieres, og hvem skal drive det?

Mads Wolff (Bornholmske Borgerforeningers Samvirke): Det skal undersøges. Det kan være privat, staten eller et offentlig-privat samarbejde. På Møn er det Vordingborg Kommune. De steder, hvor Mads har set, at det fungerer bedst, er ved offentlig-private samarbejder.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Der kom en forespørgsel til Grønt Dialogforum om at være en følgegruppe. Ser at Grønt Dialogforum repræsenterer rigtig mange interessenter, og at det kan give fint mening.

Klaus Hansen Petersen (LAG Bornholm): Det handler ikke kun om at tiltrække turister – det handler om at gøre os lækre også som et sted at bo. Vi vil gerne være nogle flere på Bornholm. Biosfære bidrager til et holistisk samfund.

Søren Friese (NST): Det skal behandles af kommunalbestyrelsen, men er det bestilt af kommunalbestyrelsen?

Klaus Hansen Petersen (LAG Bornholm): Nej – det er ikke bestilt af kommunalbestyrelsen. Vil arbejde for at få kommunalbestyrelsen til at behandle det, når forprojektet er lavet. Hvis kommunalbestyrelsen siger nej, så stopper den der.

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Tanken er, at idéen kan modnes gennem forundersøgelsen og i dette forum, inden det fremsættes til politisk beslutning. Hvis det bliver vedtaget, kan det også bruges til at sætte retning.

Klaus Hansen Petersen (LAG Bornholm): Der er nedsat en lille arbejdsgruppe, som understøtter Anette Petersens arbejde med forprojektet. Man forventer at få besøg af en programkoordinator til efteråret. Pengene til dette er bevilget af LAG'en. Når politikerne tager stilling til, om man vil indgive en egentlig ansøgning, starter en ny fase. Lige nu er det blot et forberedende arbejde.

Arbejdsgruppen omkring forprojektet vil gerne på en lille studierejse til Biosfæreområde Møn, og her vil man også gerne have et par stykker med her fra følgegruppen. Der er således to fribilletter til studieturen til Møn til Grønt Dialogforum.

8. Fri dialog og eventuelt

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Der er to emner som giver sig selv til dagsordenen for de næste møder i Grønt Dialogforum: Grøn trepart og biosfære.

Er der andre emner?

Andreas Lund Povlsen (MPK): Natursyn? Har set, at en lektor Peter Stubkjær fra Københavns Universitet rejser rundt og laver oplæg – kunne det være en idé i dette forum?

Klaus Hansen Petersen (LAG Bornholm): Regner med at biosfære er et fast punkt på dagsordenen.

Michael Stoltze (DN): Synes, der er nogle ting, det er vigtigt, at vi er sammen om på Bornholm – vores identitet i forhold til at være grøn og bæredygtig. For øen og sammenholdet er det rigtig vigtigt, at vi kredser om vores identitet. Nævner slagteriet som eksempel, hvor der snart skal laves en ny aftale. En diskussion om identitet og selvforståelse kunne derfor være relevant, selv om det måske er lidt vidtløftigt. Hvordan spiller det grønne sammen med udvikling?

Helle Munk Ravnborg (NMPU): Kan fortælle, at hun sammen med en lille gruppe har været på Fyn for at besøge slagtehuset Grambogård, som laver kød i mange kvaliteter. Gruppen har brugt direktøren der som sparring til, hvad der skal til for at lave noget lignende på Bornholm. Gruppen arbejder på et projekt om at se på, om det, der tidligere har været et slagteri på Bornholm, kan bruges, eller der skal skabes noget nyt. Der er altså noget i gang på dette område.

Linda Matzen (MPK): Vi har mange dygtige fagfolk i Bornholms Regionskommune. Nu har vi haft besøg af Jens Hansen idag. Er der andre af os, I kunne tænke jer at få besøg af, så skriv til os.